УПРАЎЛЕННЕ АДУКАЦЫІ ВІЦЕБСКАГА АБЛВЫКАНКАМА

М а т э р ы я л ы

першага (школьнага) этапу Рэспубліканскай алімпіяды
па вучэбных прадметах
“беларуская мова” і “беларуская літаратура”
для вучняў X класа ўстаноў адукацыі
Віцебскай вобласці
(2017/2018 навучальны год)

ВІЦЕБСК · 2017

Водгук на мастацкі твор

Х клас

Максім Танк
Быць чалавекам я рад

Добра быць хваляй марской,
Ветрам, крыніцай, пясчынкай,
Ці неабсяжнай скалой,
Ці мімалётнай сняжынкай;
Добра быць кветкай, травой,
Сонцам, вясёлкавай стужкай
Або ў глушы баравой
Спрытнай звярынай ці птушкай.

Толькі я, зведаўшы ўсё:
Сцюжу, няволю, астрогі,
Попел разбураных сёл
І франтавыя дарогі,
Скіб узараных цяпло,
Смак набрынялай чарэшні,
Дружбы, кахання святло,
Сілу магутную песні, –
Быць чалавекам я рад.
Быць ім хацеў бы заўсёды,
А на ўсё іншае, брат,
Я не даю сваёй згоды.

1954

I (ШКОЛЬНЫ) ЭТАП РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА” І “БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА”

X клас
Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

Заданні	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	***Усяго***
Балы											**50**

Заданне 1. Аформіце тэкст у адпаведнасці з арфаграфічнымі і пунктуацыйнымі нормамі. У першым сказе дапішыце імя і прозвішча (псеўданім) пісьменніка, пра якога апавядаецца ў прыведзеным артыкуле “Свіслацкай газеты”.

*(Максімальная колькасць балаў – **9**;*
8 б. за пісьменнасць
(0,2 б. за кожную арфаграму ці пунктаграму);
1 б. за пісьменніка)

______________________ страс..на любіў прыроду. Яго любоў да прыроды да зямлі мела гл..бокія карані. Ён глядзеў на прыродныя з..явы не толькі як мастак які тонка а..чуваў прыроду і мог перадаць усю яе прыгажосць яе паэзію ўсе а..ценні яе хараства ў сваім трапным слове. Ён глядзеў на ўсе з..явы прыроды і вокам селяніна які бачыць у зямл.. перш за ўсё сродак існавання які цэніць тое што спрыяе добраму ўраджаю а гэтым самым і дабрабыту людзей іх шчасцю і радасці.

Ён любіў упрыгож..ваць зямлю. Пасля (А, а)йчыннай вайны пасадзіў пладовы сад ля сва..го дома садзіў там і іншыя дрэвы дубкі рабінкі бярозкі. Клапаціўся пра кветнікі. Як рады ён быў калі пад дрэвамі прыжыліс.. прывезе..ыя з лес.. некалькі сцяблінак верас.. і чарнічнік.. . Тут(жа) у сад.. ля самага дома была і яго невялічкая як казаў ён “доследная дз..лянка” на якой (што)год праводзіў розныя доследы зас..ваў усякімі гатункамі жыта ячменю правяраў розныя ўгнаенні ўдакладняў спосабы апрацоўкі глебы.

Заданне 2. Вызначце ў словах корань і ўкажыце колькасць гукаў, з якіх ён складаецца.

*(Максімальная колькасць балаў – **8**;*
0,5 б. за кожны правільны адказ)

дагульваць		сталічны	
краіна		удасканаленне	
патроены		залеплены	
праяўленне		распазнаваць	

Заданне 3. Вызначце і запішыце, якое са значэнняў слова *сухі* рэалізуецца ў прыведзеных словазлучэннях.

*(Максімальная колькасць балаў – **3**;*
0,5 б. за правільна ўказанае значэнне)

	Значэнне
сухая кашуля	
сухі клімат	
сухі батон	
сухі куст	
сухі тон	
сухі лязгат металу	

Заданне 4. Прыведзеныя фразеалагізмы характарызуюць людзей. Запішыце, пра якога чалавека так кажуць.

*(Максімальная колькасць балаў – **5**)*

жаба на языку не спячэцца	
з ветру вяроўкі ўе	
з мухамі ў носе	
зух супроць мух	
вецер гуляе ў галаве	

Заданне 5. Ад дадзеных слоў утварыце прапанаваным спосабам новыя.

(Максімальная колькасць балаў – 4)

	Прыставачна-бяссуфіксным спосабам		Суфіксальным спосабам
бераг		ажурны	
разнабой		муляць	
служыць		мысліць	
хапаць		прас	

Заданне 6. Выявіце граматычныя памылкі ў словазлучэннях і запішыце правільныя формы.

(Максімальная колькасць балаў – 4)

Зубасты шчупак, левая броў, цікавы сафары, восеньская бездараж, прыгожая кафля, чарговая эмбарга, дарагое манто, белы вуаль, опернае лібрэта, паўночнаамерыканскае грызлі, мужчынскі кашнэ, прастрэленая шынель, бабуліна камода, цёмна-вішнёвы шаль, моцная кава, непрыкрытая фальш.

____

____

____

____

____

____

____

____

Заданне 7. Вызначце тып даданай часткі ў наступных сказах.

(Максімальная колькасць балаў – 2)

Сказ	Тып даданай часткі
Я не заўважыў, калі мая сталасць настала.	
Сям’я перабралася ў вёску, адкуль родам маці.	
Не аслабяцца рукі на полі, калі поўна надзеі душа.	
Калі ўжо сонейка прыгрэла, Антось на полі кончыў дзела і выпраг коніка сівога, свайго памочніка старога.	

Заданне 8. Да якіх тропаў належаць выдзеленыя ў сказах словы? Запішыце.

*(Максімальная колькасць балаў – **4**)*

	Тропы
Ты далёка, як тое, што будзе праз год, і таму я самотны, ***нібы параход,*** што на беразе ціха, ***як прывід***, стаіць. (В.Шніп)	
У лесе ***затрымаўся вечар*** і нанач адпачыць прылёг, калі ***прыціх*** у голлі ***вецер***, пугач узняў перапалох. (А. Астрэйка)	
Адмаўлялі маю радзіму, ганьбавалі з усіх бакоў ***Краем лапцяў і курадыму, краем невукаў і жабракоў.*** (В. Іпатава)	
А клёны раслі вышынёй ***да нябёс.*** (В. Зуёнак)	

Заданне 9. Па ўрыўках з твораў пазнайце літаратурнага героя. Назавіце твор і яго аўтара.

*(Максімальная колькасць балаў – **6**;*
0,5 б. за кожны правільны адказ)

	Герой	Твор	Аўтар
Невыдумная світка – убор на плячах, Барада, як снег белы – такая…			
Як я толькі нарадзіўся – Бацька сказаў: “Кепска будзе!” Ну дык жа не памыліўся: Здзекваліся Бог і людзі.			
“…Па всеміласцівейшаму ўказу нашага гасудара 1881 года, сенцябра 75-га дня…”			
“Думаеш, глупствам займаюся? Няма каму ваду з калодзежа браць… Раз’ехаліся ўсе…”			

Заданне 10. Знайдзіце адпаведнасць паміж прозвішчамі (псеўданімамі) пісьменнікаў і прыведзенымі сцвярджэннямі.

*(Максімальная колькасць балаў – **5**)*

А. Якуб Колас	1. Паэт-наватар, аўтар новых паэтычных формаў
Б. Цішка Гартны	2. Ёй належаць паэтычныя радкі: “Лёгкія сняжынкі ў цішы долу апускаюцца нясмела...”, “Беларускаму краю бясконца я слова «люблю» паўтараю”
В. Алесь Разанаў	3. Народны паэт Беларусі
Г. Алена Васілевіч	4. Сапраўднае прозвішча пісьменніка – Зміцер Жылуновіч
Д. Данута Бічэль	5. Аўтар апавяданняў “Горкі ліпавы мёд”, “Сябры”

Адказ: А__ Б__ В__ Г__ Д __

УПРАЎЛЕННЕ АДУКАЦЫІ ВІЦЕБСКАГА АБЛВЫКАНКАМА

Д а в е д к і

першага (школьнага) этапу Рэспубліканскай алімпіяды
<u>па вучэбных прадметах</u>
<u>“беларуская мова” і “беларуская літаратура”</u>
для вучняў X класа агульнаадукацыйных устаноў адукацыі
Віцебскай вобласці
(2017/2018 навучальны год)

ВІЦЕБСК · 2017

I (ШКОЛЬНЫ) ЭТАП РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА” І “БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА”

Х клас
Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

ДАВЕДКІ

Заданні	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*Усяго*
Балы	**9**	**8**	**3**	**5**	**4**	**4**	**2**	**4**	**6**	**5**	**50**

Пры выкананні заданняў за кожную дапушчаную памылку здымаецца 0,2 бала.

Заданне 1

Якуб Колас стра**сн**а любіў прыроду. Яго любоў да прыроды**,** да зямлі мела гл**ы**бокія карані. Ён глядзеў на прыродныя з’явы не толькі як мастак**,** які тонка а**д**чуваў прыроду і мог перадаць усю яе прыгажосць**,** яе паэзію**,** усе адценні яе хараства ў сваім трапным слове. Ён глядзеў на ўсе з’явы прыроды і вокам селяніна**,** які бачыць у зямл**і** перш за ўсё сродак існавання**,** які цэніць тое**,** што спрыяе добраму ўраджаю**,** а гэтым самым і дабрабыту людзей**,** іх шчасцю і радасці.

Ён любіў упрыгож**ва**ць зямлю. Пасля **А**йчыннай вайны пасадзіў пладовы сад ля сва**й**го дома**,** садзіў там і іншыя дрэвы**:(–)** дубкі**,** рабінкі**,** бярозкі. Клапаціўся пра кветнікі. Як рады ён быў**,** калі пад дрэвамі прыжыліс**я** прывезе**н**ыя з лесу некалькі сцяблінак верас**у** і чарнічнік**у**. Тут **жа(,)** ў сад**зе(,)** ля самага дома**(,)** была і яго невялічкая**,** як казаў ён**,** “доследная дз**я**лянка”**,** на якой **што**год праводзіў розныя доследы**:(,)** зас**я**ваў усякімі гатункамі жыта**,** ячменю**,** правяраў розныя ўгнаенні**,** удакладняў спосабы апрацоўкі глебы.

Заданне 2

да-**гуль**-ваць	3	**сталіч**-ны	6
крај-іна	4	у-**дасканал**-енне	8
па-**тр**-оены	2	за-**лепл**-ены	4
пра-**јаўл**-енне	4	распа-**зна**-ваць	3

Заданне 3

сухая кашуля	не мокрая, не змочаная
сухі клімат	пазбаўлены вільгаці, не сыры
сухі батон	чэрствы, высахлы, высушаны, які страціў свежасць

сухі куст	пазбаўлены спажыўных сокаў, амярцвелы
сухі тон	пазбаўлены душэўнай цеплыні, дабрыні
сухі лязгат металу	глухі, пазбаўлены гучнасці

Заданне 4

жаба на языку не спячэцца	пра балбатлівага
з ветру вяроўкі ўе	пра таго, хто гаворыць, сцвярджае што-небудзь без усялякіх падстаў; пра плеткара, выдумшчыка
з мухамі ў носе	пра вельмі ўпартага, капрызнага, наравістага
зух супроць мух	пра смелага, самаўпэўненага толькі сярод слабых
вецер гуляе ў галаве	пра несур’ёзнага чалавека

Заданне 5

	Прыставачна-бяссуфіксным спосабам		Суфіксальным спосабам
бераг	узбярэжжа	ажурны	ажурнасць
разнабой	уразнабой	муляць	мулкі
служыць	паслуга	мысліць	мысленне
хапаць	недахоп	прас	прасаваць

Заданне 6

Левае брыво,
цікавае сафары,
чарговае эмбарга,
белая вуаль,
паўночнаамерыканскі грызлі,
мужчынскае кашнэ,
прастрэлены шынель,
непрыкрыты фальш.

Заданне 7

Я не заўважыў, калі мая сталасць настала.	дапаўняльная
Сям’я перабралася ў вёску, адкуль родам маці.	азначальная
Не аслабяцца рукі на полі, калі поўна надзеі душа.	акалічнасная ўмовы
Калі ўжо сонейка прыгрэла, Антось на полі кончыў дзела і выпраг коніка сівога, свайго памочніка старога.	акалічнасная часу

Заданне 8

	Тропы
Ты далёка, як тое, што будзе праз год, і таму я самотны, ***нібы параход,*** што на беразе ціха, ***як прывід***, стаіць. (В.Шніп)	параўнанне
У лесе ***затрымаўся вечар*** і нанач адпачыць прылёг, калі ***прыціх*** у голлі ***вецер***, пугач узняў перапалох. (А. Астрэйка)	метафара
Адмаўлялі маю радзіму, ганьбавалі з усіх бакоў ***Краем лапцяў і курадыму, краем невукаў і жабракоў.*** (В. Іпатава)	перыфраза
А клёны раслі вышынёй ***да нябёс.*** (В. Зуёнак)	гіпербалічны эпітэт

Заданне 9

	Герой	Твор	Аўтар
Невыдумная світка – убор на плячах, Барада, як снег белы – такая…	гусляр	паэма “Курган”	Янка Купала
Як я толькі нарадзіўся – Бацька сказаў: “Кепска будзе!” Ну дык жа не памыліўся: Здзекваліся Бог і людзі.	Аліндарка	паэма “Кепска будзе!”	Францішак Багушэвіч
“…Па всеміласцівейшаму ўказу нашага гасудара 1881 года, сенцябра 75-га дня…”	Кручкоў	камедыя “Пінская шляхта”	Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч
“Думаеш, глупствам займаюся? Няма каму ваду з калодзежа браць… Раз’ехаліся ўсе…”	Мульцік	Драма “Вечар”	Алесь Дудараў

Заданне 10

Адказ: **А3 Б4 В1 Г5 Д2**